

ICOMOS Slovenija

Slovensko nacionalno združenje za spomenike in spomeniška območja

Naša številka: 07 / 2020
Datum: 8. julij 2020

Zadeva: Komentar na odgovor Mestne občine Ljubljana ob poslanem odprtem pismu v zvezi s prenovo Bežigrskega stadiona

Spoštovana,

g. Zoran Janković, župan mestne občine Ljubljana,
g. prof. Janez Koželj, podžupan mestne občine Ljubljana

Zakaj je potrebno storiti vse, da prenovimo Bežigrski stadion in ne uničimo dediščine arhitekta Plečnika

Res je, da je Bežigrski stadion v žalostnem stanju in da opozarja na stranpoti, na katere smo kot družba zašli pri varovanju naše kulturne dediščine, kot je ugotovljeno v odgovoru na pismo, ki ga je Združenje ICOMOS Slovenija poslalo družbenikom projekta Bežigrski športni park (BŠP). Prav zato je odgovornost vseh nas, da naredimo vse za ohranitev vrednot dediščine, ki je enkratna in neponovljiva, tudi če se širša javnost zaveda pomena dediščine arhitekta Plečnika šele sedaj. Enotnost strokovnjakov, kot je povedal na seji Odbora za kulturo v Državnem zboru prof. Aleš Vodopivec, v zadnjih petdesetih letih nikoli ni bila tolikšna, kot glede neustreznosti pripravljenega projekta za prenovo stadiona. Ohranitev dediščine podpira tudi politika, saj je bilo na isti seji soglasno izglasovano, da je potrebno storiti vse za ustrezno zaščito dediščine arhitekta Jožeta Plečnika. Da zavedanje o pomenu njegove dediščine raste, je pomembno dejstvo, ki bo pripomoglo k ohranitvi dediščine našega najpomembnejšega arhitekta. Zato se je potrebno zavedati dolžnosti njenega varovanja in aktivnega vključevanja v trajnostni razvoj. To je še posebej pomembna naloga vseh, ki skrbijo za varovanje javnega interesa na področju varstva kulturne dediščine, na kar smo v odprtem pismu Združenja ICOMOS Slovenija opozorili že leta 2009. Jasno smo zapisali, da je rešitev, ki je leta 2007 zmagala na javnem natečaju, neustrezna, kljub temu, da se je ZVKDS odločil izdati zanjo kulturnovarstveno soglasje in vi nadaljevati s projektnimi aktivnostmi.

Če bi želeli v procesu načrtovanja upoštevati stroko, bi se lahko že takrat odzvali na naše pismo. Kljub temu smo poskušali leta 2016 ponovno vzpostaviti dialog z namenom, da pride do ustrezne rešitve za dediščino in se omogoči ustrezna prenova. V okviru obeležitve Mednarodnega dneva spomenikov in spomeniških območij smo pripravili posvet, na katerega smo povabili vse deležnike, tudi civilno iniciativo stanovalcev Fondovih blokov, ki se je zavzemala za ohranitev stadiona v izvirni obliki. Srečanja se niste udeležili, udeležili so se ga predstavniki ZVKDS, podjetja BŠP d.o.o. in civilne iniciative. Izkazalo se je, da dialoga ni bilo mogoče vzpostaviti. Kot nevladna organizacija nimamo vzvodov, da bi kogarkoli lahko prisilili vanj. To je bil poizkus, da povežemo snovalce projekta, katerega glavno vodilo je finančna učinkovitost, in civilno iniciativo ter njena prizadevanja za

rekonstrukcijo Plečnikovega stadiona v izvorni obliki, in pridemo da ustrezne rešitve, ki presega obe skrajnosti.

Naše izhodišče je bilo in je, da je potrebno najti rešitev, ki bo omogočila življenje spomenika v sodobnih razmerah. To pa ne pomeni dodati več kot desetkrat več novih površin za programe, kot jih ima sam stadion, kar naj bi omogočilo njegovo ekonomsko neodvisnost, niti ne rekonstrukcijo izvirne zasnove iz leta 1936.

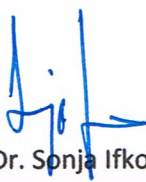
Poudariti moramo, da se ICOMOS Slovenija zavzema za prenovo, ki bo stadion prilagodila zahtevam sodobnega življenja, kar pa z varstvom dediščine ni izključujoče. Ne zavzemamo se za njegovo ohranitev kot zgolj prostora za zborovanja, saj je dejstvo, da je takšen pristop nestvaren in neskladen tako z realnostjo razvoja kot doktrino razvoja varstva dediščine. To smo povedali večkrat, tudi predstavnikom civilne iniciative za ohranitev Plečnikovega stadiona v izvorni obliki. Cenimo njihova vztrajna prizadevanja za ohranitev stadiona, hkrati pa opozarjamo, da rekonstrukcija stadiona v izvorni obliki, kar pomeni odstranitev vseh kasnejših dopolnitev, ni ustrezna pot. Skladno s sodobnimi načeli varovanja je potrebno dediščino vključevati v življenje, saj le to osmišlja njen obstoj in omogoča bolj kvalitetno življenje vseh nas. Prenovo stadiona je potrebno zasnovati tako, da ne uničuje avtentičnosti in celovitosti spomenika. Vsi posegi morajo biti torej zasnovani tako, da ne posegajo v obstoječe elemente spomenika in prostorska razmerja, ki jih spomenik ustvarja.

Ponovno poudarjamo, da spomenik ne potrebuje za svoje uspešno in ekonomsko neodvisno delovanje dodatnih komercialnih programov v desetkratnem obsegu njegovih površin – stolpnico tik ob robu stadion, nakupovalno središče pod nogometnim igriščem, dve etaži VIP tribun, če izpostavimo najbolj moteče elemente. Vprašljivost takšnega koncepta je dokazana le nekaj kilometrov stran, kjer v Stožicah betonske konstrukcije za trgovine še vedno samevajo. Primerjava z že obnovljenimi spomeniki, kot je npr. Švicarija, ki ji je bil prizidan nov objekt v gabaritih prvotnega prizidka, dokazuje, da je mogoče kulturne spomenike obnavljati tako, da se ohranjajo varovane vrednote, ter hkrati zadosti sodobnim standardom.

Mnenja smo, da je prav Bežigraski stadion priložnost, da se preseže dosedanja neustrezna praksa pristopanja k projektom prenove, kot ste napisali. Čas je, da zasnujemo pristope varovanja in prenavljanja dediščine, ki bodo strokovni, vključujoči ter trajnostno naravnani ter bodo v prvi vrsti skrbeli za javni interes pri projektih prenove in revitalizacije dediščine. Kot nam vsem narekuje *Okvirna konvencija Sveta Evrope o vrednosti kulturne dediščine za družbo*, katere podpisnica je tudi Slovenija, so temeljne pravice in odgovornosti, povezane s kulturno dediščino naslednje: »*da ima vsak posameznik ali skupnost pravico uživati kulturno dediščino in prispevati k njeni obogatitvi; da je vsak posameznik ali skupnost odgovoren za spoštovanje kulturne dediščine drugih prav tako kakor svoje lastne in s tem tudi skupne evropske dediščine; in da za uresničevanje pravice do kulturne dediščine veljajo samo tiste omejitve, ki so v demokratični družbi potrebne za varstvo javne koristi ter pravic in svoboščin drugih.*«

Zapisano je osnova, na kateri morajo temeljiti projekti in posegi na vsa območja kulturne dediščine, še posebej, ko govorimo o dediščini, ki je razglašena za kulturni spomenik lokalnega ali nacionalnega pomena. Zavedamo se, da je bil investitor gospod Joc Pečecnik soočen s številnimi težavami in ovirami, za katere menimo, da so posledica neustrezne strokovne priprave izhodišč za projekt, ki pa so res nastala v drugačnih razmerah. Zato je še toliko pomembnejše, da se v obstoječi realnosti stori vse, da se projekt ustrezno prilagodi ali da investitor dobi priložnost investiranja v programe, ki so za Bežigraski stadion preobsežni, na ustrezni drugi lokaciji. To pa bi omogočilo ustrezno varovanje dediščine in njeno vključitev v življenje mesta, kot še enega od potencialno uspešnih projektov Mestne občine Ljubljana.

Upamo, da bo tak pristop izhodišče tudi za predvidene nove projekte in dokončanje odprtih gradbišč v središču mesta, kjer se prepogosto soočamo s predimenzioniranimi zasnovami za merilo mesta in njegovo funkcioniranje. V zadregi so tudi investitorji, ki projektov niso uspeli izvesti in desetletja puščajo odprte gradbene jame. Ponovni premislek je po našem mnenju potreben za projekt revitalizacije območja Tobačne tovarne, Kolizeja, za spremembo namembnosti dela Križank, kjer od Plečnikove prenovne dalje domuje Srednja šola za oblikovanje in fotografijo, in tudi glede predvidene pozidave ob Plečnikovem Baragovem semenišču in Simčič – Miheličevem Gospodarskem razstavišču. Skupaj premoremo znanja, ki zagotavljajo, da bodo projekti uspešno rešeni za vse vključene predvsem pa za arhitekturno in urbanistično dediščino, ki je naš neprecenljivi kapital, s katerim moramo odgovorno ravnati.

Dr. Sonja Ifko

Predsednica ICOMOS Slovenija

